

7. Леднева О. Процесуальное измерение социализации личности. // Вестник высшей школы – 2002. – №3. – С.17-23.
8. Мезеря И.В. Культура отношений полов и воспитание личности семьянина. – Луганск: Альма-матер, 2003. – 304 с.
9. Мудрик Н.М. Социальная педагогика: Учебник. – М.: Академия, 2002. – 194 с.
10. Соціальна педагогіка / За ред. А.Й. Капської – К., 2003. – 320 с.
11. Петрунько О.В. Актуальні проблеми сексуального виховання підлітків. – К.: ДЦССМ, 2004. – 80 с.
12. Чаговець Л. Особливості статевої самосвідомості старшокласників // Психолог. – 2005. – №10. – С16-19.

УДК 364.442.2 : 37.013.42

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ДЛЯ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ РІЗНОГО ТИПУ

Безпалько О.В., к. пед. н., доцент

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

У статті представлені результати опитування директорів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді різних регіонів України, проаналізовано особливості соціально-педагогічної роботи цих служб у сільських та міських територіальних громадах.

Ключові слова: центр соціальної служби для сім'ї, дітей і молоді, соціально-педагогічна робота, територіальні громади.

Безпалько О.В. СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЦЕНТРОВ СОЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБ ДЛЯ СЕМЕЙ, ДЕТЕЙ И МОЛОДЕЖИ В ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ТОВАРИЩЕСТВАХ РАЗНОГО ТИПА / Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова, Украина.

В статье представлены результаты опроса директоров центров социальных служб для семьи, детей и молодежи разных регионов Украины, проанализированы особенности социально-педагогической деятельности этих служб в городах и сельских населенных пунктах.

Ключевые слова: центр социальной службы для семьи, детей и молодежи, социально-педагогическая работа, территориальные товарищества.

Bezpalcko O.V. THE SOCIAL PEDAGOGICAL WORK AGENCIES FOR FAMILIES, CHILDREN AND YOUTH IN THE TERRITORIAL UNIONS OF DIFFERENT TYPES / Kiev national pedagogical university name of M.P. Dragomanov, Ukraine.

In the article are the results of the interviews of the directors of social work agencies for families, children and youth from different parts of the Ukraine. There are the analyses of the peculiarities of the pedagogical activities of these centers in cities and in the countryside.

Key words: center of social service for family, children, youth, social pedagogical work, territorial unions.

Сьогодні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є одними з найбільш активних суб'єктів реалізації соціальної політики на місцевому рівні. В основу створення та функціонування цих служб в Україні покладено територіальний підхід, що дає можливість залучити спеціалістів відповідного профілю та необхідної кваліфікації; створити можливості для клієнтів певної територіальної одиниці користуватися послугами спеціалістів; чітко виокремити конкретні соціальні проблеми

дітей, сімей та молоді певної громади та об'єднати її ресурси для їх вирішення; посилити відповідальність керівників та виконавців за кінцевий результат діяльності [1, 50].

У працях українських науковців та практиків соціально-педагогічної роботи висвітлено окремі аспекти діяльності соціальних служб для сім'ї дітей та молоді: становлення та розвиток системи соціальних служб в Україні (І. Зверєва [2]), соціальні служби для молоді як відкрита соціально-педагогічна система (О. Кузьменко [3]), соціально-педагогічна робота з жіночою молоддю у соціальних службах (Г. Лактіонова [4]), організаційно-педагогічні основи функціонування системи соціальних служб для молоді (С. Толстоухова [1]), соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді як особлива організація соціальної інфраструктури територіальної громади (К. Шендеровський [5]).

Проте дотепер залишаються мало вивченими особливості соціально-педагогічної діяльності соціальних служб в умовах міст та сільських населених пунктів. Тому мета нашої статі полягає в аналізі соціально-педагогічної роботи соціальних служб для сім'ї дітей та молоді у територіальних громадах різного типу.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідно рекомендаціям Державної соціальної служби свою роботу на місцях організують за такими напрямками: соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах; соціальний супровід прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу; соціальний супровід матерів, які мають намір відмовитися від новонародженої дитини; профілактика ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед підлітків та молоді; організація інформаційно-просвітницької роботи через мережу мобільно-консультативних пунктів; здійснення соціальної роботи на вулиці; підтримка фізичного та психічного стану дітей та молоді з функціональними обмеженнями, адаптація та інтеграція їх у суспільство; соціальний патронаж молоді, що відбуває або відбула покарання у формі обмеження або позбавлення волі на певний строк; проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування в підлітків та молоді основ здорового способу життя; соціальна підтримка дітей та сімей, які живуть з ВІЛ; реалізація програм соціальної адаптації та підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з числа учнів старших класів та випускників інтернатних закладів; розробка та поширення соціальної реклами.

Очевидно, що в кожній громаді є свої пріоритетні проблеми соціально-педагогічної роботи і неможливо на місцях забезпечувати одночасно на досить високому рівні всі перераховані вище напрями діяльності центрів. З метою вивчення особливостей діяльності ЦСССДМ у різних типах громад в процесі нашої експериментальної роботи ми застосували такий різновид методу опитування як поштове анкетування керівників центрів усіх регіонів України. Із метою забезпечення валідності експериментальних даних до опитування, переважно, були залучені керівники центрів, розташованих у малих містах (до 50 тис. населення) та середніх містах (50-250 тис. населення), селищах та селах.

Усього в опитуванні брало участь 173 особи, що складає близько 35 % представників зазначених вище типів центрів, із них – 125 керівників центрів, які розташовані в містах, та 48 керівників селищних та сільських центрів.

Перш за все, нас цікавило, які найбільш та найменш пріоритетні напрями роботи визначають керівники ЦСССДМ для територіальних громад, у яких розташовані центри. Серед пріоритетних напрямів роботи для сільських та селищних ЦСССДМ в порядку їх важливості є соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах (95,8 %); проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування в підлітків та молоді основ здорового способу життя (95,8 %); профілактика ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед підлітків та молоді (75 %); підтримка фізичного та

психічного стану дітей та молоді з функціональними обмеженнями, адаптація та інтеграція їх у суспільство (56,2 %).

Майже такі ж пріоритети і в роботі міських ЦСССДМ. Так, на важливість роботи щодо соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, вказали 94,4 % респондентів; проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування в підлітків та молоді основ здорового способу життя – 92,8 %, а профілактики ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед підлітків та молоді – 68 % опитаних. Разом з цим, керівники центрів, розташованих у містах, вказують на важливість такого напрямку, як організація інформаційно-просвітницької роботи через мережу мобільно-консультативних пунктів (57,2%). Це свідчить про те, що в центрах йде необхідна робота з метою наближення відповідних послуг до клієнтів, зокрема тих, які територіально знаходяться не досить близько від місця розташування центрів.

У процесі аналізу відповідей респондентів, ми також звернули увагу на те, що на вибір пріоритетних напрямів роботи центрів впливала наявність у цих територіальних громадах або поблизу них установ певного типу. Так, реалізацію програм соціальної адаптації та підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з числа учнів старших класів та випускників інтернатних закладів як важливий напрям соціально-педагогічної роботи відзначали керівники саме тих центрів, у населених пунктах яких або поблизу них знаходяться школи-інтернати.

Соціальний патронаж молоді, що відбуває або відбула покарання у формі обмеження або позбавлення волі на певний строк, більш актуальний для тих ЦСССДМ, які розташовані в регіоні, де є заклади пенітенціарної системи.

Це ще раз підтверджує, що пріоритетність різних напрямів соціально-педагогічної роботи також залежить і від наявності чи відсутності певних закладів соціальної інфраструктури в громаді.

Отже, можна зробити висновок, що сьогодні в соціально-педагогічній роботі ЦСССДМ, які розташовані в містах, селищах та селах, пріоритетними є одні й ті ж напрями. Зокрема, актуальність роботи з сім'єю зумовлена соціально-економічними та соціально-педагогічними проблемами сім'ї, зниженням її виховного потенціалу, що у свою чергу не дає їй можливість створити сприятливе мікросередовище для розвитку дитини.

Організація профілактичної роботи з дітьми та молоддю, формування у них здорового способу життя стає все більш пріоритетною у зв'язку із зростанням кількості неповнолітніх, які вживають різні види наркотичних речовин (алкоголь, тютюн, наркотики). На жаль, в останні роки відсоток вживання неповнолітніми таких речовин збільшується не тільки в містах, а й у сільській місцевості.

В основному однаковими виявилися відповіді керівників сільських, селищних та міських, ЦСССДМ щодо найменш актуальних напрямів соціально-педагогічної роботи у зазначених населених пунктах. Так, серед найменш актуальних вони одностайно називають соціальну підтримку дітей та сімей, які живуть з ВІЛ (87,5 % керівників сільських та 63,2 % керівників міських ЦСССДМ) та соціальну роботу на вулиці (відповідно 50 % та 52,8 %). Що стосується першого напрямку роботи, то це досить просто пояснити, оскільки проблема соціальної підтримки людей, які живуть з ВІЛ, є більш актуальною для обласних міст та великих промислових центрів, оскільки найбільший відсоток ВІЛ-інфікованих.

Очевидно, що в сільській місцевості, де невелика кількість населення та люди досить добре знають одне одного, організація вуличної соціальної роботи може дійсно бути недоцільною. Що ж стосується ЦСССДМ, розташованих у містах, то налагодження

такої роботи на сьогодні є досить важливим у зв'язку із збільшенням дитячої бездоглядності та необхідності організації змістовного дозвілля дітей та молоді.

Керівники сільських та селищних центрів, на відміну від керівників центрів, розташованих у містах, як неактуальний напрям роботи називають соціальний патронаж молоді, що відбуває або відбула покарання у формі обмеження або позбавлення волі на певний строк. Це також має своє пояснення, оскільки кількість таких молодих людей є дуже малою в селах та селищах, а умови для адаптації та соціального контролю з боку громади для них більш сприятливі, ніж у місті.

Більше третини опитаних представників обох груп респондентів вважає зовсім не важливим для соціально-педагогічної роботи в їх громадах соціальний супровід прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Це цілком закономірно, оскільки такі форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ю лише починають впроваджуватися в практику соціальної роботи служб у справах неповнолітніх та ЦСССДМ на місцевому рівні.

Аналіз відповідей респондентів щодо пріоритетних та неактуальних напрямів соціально-педагогічної роботи в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді дозволяє зробити висновок про необхідність самостійного визначення для кожного центру відповідних пріоритетних напрямів роботи, які будуть спрямовані на розв'язання проблем дітей, сімей та молоді конкретної громади з урахуванням пріоритетів державної соціальної політики.

В процесі нашого дослідження ми зробили аналіз видів та кількості соціальних послуг, які надаються клієнтам ЦСССДМ, представники яких були залучені до опитування. Перелік послуг для опитувальника було визначено на підставі Наказу Державного комітету України у справах сім'ї та молоді „Про затвердження соціальних стандартів і нормативів здійснення соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімейними центрами соціальних служб для молоді (04.09.02 р. № 709), який був базовим документом для ЦСССДМ на час опитування.

Найбільш поширеними видами послуг, які надаються у ЦСССДМ, розташованих у містах, є консультативні, інформаційні та просвітницькі.

Досить значна кількість послуг надається сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах. Серед найменш поширених такі послуги, як інформування споживачів ін'єкційних наркотичних речовин про засоби уникнення інфікування ВІЛ, заходи, що потрібно вжити при передозуванні та абсцесах; проведення занять/процедур для дітей та молоді з функціональними обмеженнями; організація громадських робіт серед молоді; послуги з організації соціально-позитивної діяльності дітей та молоді.

На відміну від ЦСССДМ, розташованих у містах, у сільських та селищних ЦСССДМ обмежений спектр психологічних, юридичних послуг та послуг з реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, що можна пояснити браком відповідних фахівців.

Так, як і в ЦСССДМ, розташованих у містах, у значній кількості сільських та селищних ЦСССДМ значна увага приділяється соціальному інспектуванню та патронажу неблагополучних сімей і досить мала – організації соціально-позитивної діяльності дітей та молоді.

Таким чином, аналіз показників щодо видів послуг, які надаються в ЦСССДМ, дозволяє зробити висновок, що переважно це психологічні, педагогічні та інформаційні послуги. Більшість послуг спрямована на забезпечення таких напрямів роботи, як соціально-педагогічна робота з сім'єю, профілактика негативних явищ серед дітей та молоді. Варто більше уваги приділити тим послугам, які адресовані саме дітям і молоді та відповідають їх запитам та потребам.

Результати нашого дослідження також свідчать про необхідність перегляду переліку існуючих послуг, які зараз надаються ЦСССДМ, з метою його доповнення, а також конкретизації та уточнення назв окремих видів соціальних послуг.

У контексті реформування системи соціальних послуг важливе місце приділяється суб'єктам, які задіяні в процес планування послуг та визначення доцільних послуг для цільових груп певної громади. Тому під час опитування ми також визначали, чим керуються ЦСССДМ та їхні спеціалізовані формування, заклади соціального спрямування при плануванні послуг.

Аналіз результатів опитування дає підстави стверджувати, що для сільських та селищних ЦСССДМ основними орієнтирами при плануванні послуг є рекомендації Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді (79,2 %) та запити і потреби клієнтів (72,9 %). Врахування рекомендацій органів місцевого самоврядування при плануванні послуг є досить незначним, оскільки лише 20,8 % опитаних вказали, що дослухаються до рекомендацій органів місцевої влади.

У центрах ЦСССДМ, які розташовані у містах, пріоритет у рекомендаціях щодо необхідних послуг також залишається за Державною соціальною службою для сім'ї, дітей та молоді (76 %), хоча запити та потреби клієнтів теж не залишаються поза увагою (71,2 %).

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок, що зараз має місце централізація у плануванні послуг ЦСССДМ різного типу. Вони, здебільшого, плануються на „виконання рекомендацій згори”, тому не завжди ці послуги відповідають тим потребам і проблемам дітей та молоді, які виникають у певній громаді, про що свідчить певна автономність у плануванні послуг від місцевих органів самоврядування та виконавчої влади.

Досить несподіваними для нас виявилися результати дослідження щодо необхідності впровадження нових видів соціальних послуг у діяльність ЦСССДМ. Можна сказати, що респонденти виявили певну пасивність чи навіть байдужість щодо цього. Так, 73 % представників сільських та селищних центрів зазначили, що в цьому немає необхідності, і тільки 27 % респондентів вказали, що їхні клієнти потребують додаткових послуг.

Такі результати викликають певні сумніви, хоча б з огляду на те, що сільські та селищні ЦСССДМ створені та функціонують не більше двох років, тому очевидно, що за такий короткий період вони не змогли впровадити в практику значний спектр соціальних послуг, необхідний для клієнтів.

Та ж тенденція прослідкується і у відповідях керівників ЦСССДМ, розташованих у містах. Вони також вважають, що не потрібно займатися впровадженням в соціально-педагогічну роботу їхні центрів нових видів послуг (72 %) і знову лише близько третини опитаних (26,4 %) вказує на необхідність нових послуг.

Серед нових послуг, які доцільно впроваджувати в роботі ЦСССДМ, респонденти називали підтримку обдарованих дітей та молоді, створення та роботу груп самопомоги, послуги з соціокультурної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, послуги, пов'язані з формуванням певних професійних умінь та навичок учнівської молоді.

Варто зауважити, що значна кількість респондентів вказувала на те, що центри обмежені в наданні фінансової допомоги і зазначали, що досить часто їхні клієнти потребують саме такої матеріальної підтримки як певного виду економічних та побутових послуг.

Причиною інертності щодо запровадження нових послуг для дітей та молоді може бути відсутність в центрах моніторингу надання послуг і оцінки їх ефективності, цілеспрямованої роботи щодо вивчення запитів клієнтів.

Діяльність ЦСССДМ спрямована на розв'язання значної кількості соціальних проблем, які не завжди можна успішно вирішити лише силами працівників центрів. Варто зауважити, що зараз більшість центрів активно залучають до соціально-педагогічної роботи волонтерів. Проте це переважно діти та молодь, тобто саме ті цільові групи, на які спрямована робота центрів.

У практиці соціальної роботи зарубіжних країн спостерігається зовсім інша тенденція, оскільки до роботи з дітьми та молоддю активно залучаються люди середнього та старшого віку, які мають певний життєвий досвід та відповідні ресурси для того, щоб допомагати вирішувати окремі проблеми дітей та молоді своєї громади.

У процесі опитування ми з'ясували думку керівників центрів щодо впливу на рівень ефективності соціально-педагогічної роботи в їхніх містах та селах залучення громадськості до вирішення місцевих проблем.

Аналіз результатів опитування дозволяє зазначити, що спостерігаються окремі відмінності у відповідях представників міських та сільських громад. Так, майже 85 % керівників центрів, розташованих у містах, зазначили що активне залучення членів громади сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю.

Представники сільських та селищних центрів виявили менше оптимізму при відповіді на це запитання, оскільки лише 71 % опитаних дали позитивну відповідь. Разом з цим, отримані дані дають можливість констатувати, що керівники центрів усвідомлюють необхідність активізації громади заради благополуччя дітей та молоді. Залишається перейти до активних дій на місцях і зробити таку роботу необхідною складовою діяльності центрів. Це, у свою чергу, потребує ознайомлення працівників центрів з технологіями активізації громади, які досить ефективно використовуються в зарубіжній практиці соціальної роботи.

Оскільки одними з базових принципів соціально-педагогічної роботи в громаді є принципи партнерства та міжвідомчої взаємодії, ми досліджували, яким чином вони реалізуються в діяльності ЦСССДМ в умовах територіальних громад різного типу. Сільські та селищні ЦСССДМ реалізують різні напрями соціально-педагогічної роботи у своїх громадах у партнерстві із загальноосвітніми школами, службою в справах неповнолітніх, медичними закладами, міліцією та неурядовими організаціями. Переважно партнерами ЦСССДМ є загальноосвітні заклади (81,3 %), служби в справах неповнолітніх (50,3 %) та медичні заклади (47,9 %), тобто ті соціальні інституції, які, переважно, є в кожній сільській громаді.

Варто зауважити, що близько третини опитаних своїми партнерами визначає неурядові організації. Найчастіше респонденти називали Товариство Червоного Хреста, релігійні організації, і лише близько 12 % опитаних назвали громадські організації районного рівня та 7 % – громадські організації, які створено в межах їхньої територіальної громади.

Керівники ЦСССДМ, що розташовані в містах, визначили більш повний перелік партнерів. На відміну від сільських ЦСССДМ, самим важливим партнером ЦСССДМ, розташованих у містах, наразі є неурядові організації. Такий феномен ми пояснюємо тим, що за останні роки відмічається тенденція до зростання кількості неурядових організацій соціального спрямування. Оскільки ЦСССДМ – це інститути реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні, то очевидно, що громадські

організації активно намагаються заручитися підтримкою відповідних державних структур.

Окрім цього неурядові організації мають певні матеріальні ресурси для реалізації окремих соціальних програм та надання соціальних послуг, які не передбачені бюджетом ЦСССДМ. Саме зазначені причини спонукають центри та неурядові організації до партнерської взаємодії.

Порівнюючи результати відповідей керівників ЦСССДМ, розташованих у селищах та містах, варто звернути увагу на те, що служби в справах неповнолітніх займають другу позицію серед важливих партнерів для ЦСССДМ сільських і міських громад. Такі результати опитування не випадкові, а цілком закономірні. Зараз серед першочергових заходів щодо захисту прав дітей є реалізація права дитини на сім'ю, сімейне виховання та здоровий розвиток. Саме на служби в справах неповнолітніх як органи виконавчої влади та ЦСССДМ покладається реалізація цих завдань у територіальних громадах. Із метою забезпечення чіткої взаємодії між ними затверджено наказ Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту (14.06.06 р.) про „Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах”. Відповідно цього наказу служби в справах неповнолітніх: повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей з дітьми, у яких є випадки насильства в сім'ї, жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення тощо; порушують питання про вилучення дитини із сім'ї при безпосередній загрозі її життю і здоров'ю, у разі потреби про призначення опікуна (піклувальника), тимчасове влаштування дитини в прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, інтернатний заклад; вживають заходів щодо захисту житлових та майнових прав дітей; здійснюють спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціальне інспектування сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Окрім цього сьогодні на служби в справах неповнолітніх та ЦСССДМ покладено державою ще одне важливе завдання – створення та соціальний супровід сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу). Так, служби в справах неповнолітніх створюють банк даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, разом із соціальними працівниками ЦСССДМ організують та проводять навчання для кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі, забезпечують відповідні правові процедури щодо влаштування дитини у прийомну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу, після чого соціальний супровід дитини у них покладається на спеціалістів ЦСССДМ.

Таким чином, результати нашого дослідження щодо вивчення особливостей соціально-педагогічної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді дають можливість охарактеризувати окремі тенденції та особливості такої роботи у територіальних громадах різного типу. Сьогодні в Україні створена та розвивається багатофункціональна розгалужена система центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, основне завдання яких полягає в реалізації пріоритетних напрямів соціальної політики та національних, регіональних і місцевих програм щодо захисту прав дітей та молоді з урахуванням особливостей територіальної громади.

Проведене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів аналізованої проблеми. Подальшого вивчення потребують питання ресурсного та технологічного забезпечення діяльності соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в територіальних громадах різного типу, аналіз та узагальнення інновацій соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в містах, селищах та селах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Толстоухова С.В. Організаційно-педагогічні основи функціонування системи соціальних служб для молоді: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 2002. – 287с.
2. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика: Монографія. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
3. Кузьменко О.А. Соціальне становлення особистості в умовах відкритої соціально-педагогічної системи. Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1998. – 184 с.
4. Лактионова Г.М. Теоретико-методологические основы социально-педагогической работы с женской молодежью в условиях крупного города: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. – К., 1999. – 419 с.
5. Шендеровський К.С. Соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді – особлива організація соціальної інфраструктури територіальної громади // Наукові записки інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименко. – К.: Главник, 2005. – Т. 4. – С. 317-323.
6. Шакурова М.В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: "Академия", 2002. – 272 с.

УДК 376.1 : 376.112.4

РОЛЬ ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПРОБЛЕМАМИ В НАВЧАННІ

Волярська О.С., к. пед. н., доцент

Запорізького національного університету

У статті обґрунтовано роль діагностичного обстеження в умовах спеціального освітнього закладу. Діагностика є необхідним структурним компонентом корекційно-педагогічної діяльності з оптимізації процесу навчання.

Ключові слова: діагностика, розвиток особистості дитини, корекція

Волярская Е.С. РОЛЬ ДИАГНОСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ПРОБЛЕМАМИ В УЧЁБЕ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье обоснована роль диагностического обследования в условиях социального образовательного учреждения. Диагностика является необходимым структурным компонентом коррекционно-педагогической деятельности по оптимизации процесса обучения.

Ключевые слова: диагностика, развитие личности ребёнка, коррекция.

Volarskaya E.S. THE CORRECTIVE PEDAGOGICAL WORKS IN ORDER TO IMPROVE THE PROCESS OF CHILDREN'S WITH SPECIAL NEEDS EDUCATION / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article is devoted to the role of the rehabilitative-pedagogical activity for the optimisation of the process of education of children with special needs. Diagnostic is a vital component of the rehabilitative-pedagogical activity for the optimisation of the process of education.

Key words: diagnostics, child's personality development, correction.

У сучасній загальній та корекційній психології затвердилось положення про необхідність раннього виявлення та подолання відхилень у розвитку дитини. В останні роки з розвитком міжнародних зв'язків спостерігається тенденція до уніфікації загальної спеціальної термінології, у зв'язку з чим використовуються терміни “корекційна педагогіка” або “спеціальна психологія і педагогіка”.